

Exploring the Dimensions and Components of Maternal Aggression in Mother–Child Interactions

Reza Reyhani

Department of Counseling, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Mahdi Arkhodi Ghalenoei

Department of Psychology and Counseling, Farhangian University, Tehran, Iran

Accepted: 09/21/2026

Extended Abstract:

1. Introduction

Maternal aggression in mother–child interactions is a multidimensional phenomenon shaped by individual, interpersonal, familial, and situational factors, with substantial implications for children's mental health and the quality of family relationships. The quality of the mother–child relationship is closely associated with children's emotional and behavioral problems, and parental aggression is not confined to physical acts but spans a continuum ranging from emotional and verbal reactions to punitive and abusive behaviors. Prior research has largely focused on the associations between discrete variables—such as parenting stress, depression, emotion regulation, marital conflict, and adverse childhood experiences—and parental aggression, whereas a comprehensive qualitative investigation of the dimensions and components underlying this phenomenon, particularly within the cultural context of Iranian mothers, remains scarce. Accordingly, the present study adopted a qualitative approach to explore the dimensions and components of maternal aggression in mother–child interactions, aiming to offer a multidimensional account that encompasses mothers' individual experiences, their perceptions of child behavior, psychological and physical conditions, emotional-behavioral skills, support networks, and individual and familial consequences.

Revised: 09/16/2026

Received: 09/21/2025

ISSN: 2345-6051

eISSN: 2476-6178

* Corresponding Author: rezareyhani69@gmail.com

How to Cite: Reyhani, R., Arkhodi Ghalenoei, M. (2027). Exploring the Dimensions and Components of Maternal Aggression in Mother–Child Interactions, *Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 18(70), 213-239. DOI: 10.22054/qccpc.2026.88380.3527

Research Question

What are the dimensions and components of maternal aggression in mother–child interactions, and how are these components interrelated with one another and with individual and familial outcomes?

2. Literature Review

A substantial body of prior research has examined the associations between discrete variables—including parenting stress, emotion regulation, attachment, hostile attribution bias, and adverse childhood experiences—and parental aggression (Zimmer-Gembeck et al., 2022; Zhou et al., 2025; Shin et al., 2022). In Iran, studies have addressed parental maltreatment, parental burnout, and maternal patience (Shomali Ahmadabadi et al., 2021; Sadeghzadeh et al., 2020). Nonetheless, an integrated qualitative examination of the multiple dimensions of maternal aggression within the lived experience of Iranian mothers remains underexplored, a gap that the present study aimed to address.

3. Methodology

This study employed a qualitative approach. Participants comprised 12 married mothers with no history of divorce who sought counseling services due to experiencing aggressive behaviors in interactions with their children and had at least one child under the age of 10. Participants were purposively selected, and interviewing continued until data saturation was reached, concluding at the twelfth interview. The participants' mean age was 32.91 years, and their mean length of marriage was 11.33 years. Data were collected through individual semi-structured interviews and analyzed using open, axial, and selective coding. To enhance the trustworthiness of the findings, the coding and categorization process was reviewed by three family counseling specialists and one educational psychology specialist. Ethical principles, including informed consent, confidentiality, and voluntary participation, were observed throughout the study.

4. Results

Data analysis yielded 176 open codes and 28 axial codes, which, following comparison and conceptual integration, were organized into 10 main components (Table 1): attachment injuries, child-triggering behaviors, adverse childhood experiences, expectations and hostile attribution bias, psychological and physical stressors, deficits in emotional-behavioral skills, support networks, maternal maltreatment of the child, low child mental health, and reduced individual and family life satisfaction.

Attachment injuries reflected unmet emotional experiences within close relationships, particularly during childhood and within marital relationships. Child-triggering behaviors included rule violations, harmful behaviors, and resistant behaviors that provoked mothers' emotional reactions. Adverse childhood experiences pointed to the unintentional reproduction of punitive patterns learned from mothers' own parents. Expectations and hostile attribution bias reflected mothers' tendency to interpret child behavior as intentional or hostile. Psychological and physical stressors included occupational stress, marital conflict, fatigue, and physical health problems that diminished mothers' tolerance. Deficits in emotional-behavioral skills referred to difficulties in emotion regulation, empathy, and communication, whereas support networks played a moderating role in reducing stress and mitigating harsh reactions. Maternal maltreatment of the child manifested in instrumental, emotional, and physical forms. Finally, low child mental health and reduced individual and family life satisfaction emerged as consequences of these tense interactions.

Table 1. Main Components and Axial Codes Related to Maternal Aggression in Mother–Child Interaction

Main Component	Axial Codes
Attachment injuries	Negative emotions, role overload, attachment deprivation
Child-triggering behaviors	Disregard for rules, harmful behaviors, child's resistant behaviors
Adverse childhood experiences	Modeling parental behavior, childhood punishments
Expectations and hostile attribution bias	Mother's subjective judgments of the child, expectations and cognitive errors, parenting beliefs
Psychological and physical stressors	Psychological stressors, physiological stressors
Deficits in emotional-behavioral skills	Poor emotion regulation, parental inflexibility, lack of empathy, poor communication
Support networks	Extended family support, social support networks
Maternal maltreatment of the child	Instrumental maltreatment, emotional maltreatment, physical maltreatment
Low child mental health	Poor social relationships, emotional developmental problems
Reduced individual and family life satisfaction	Appeasing the child, diminished parental authority, child and parent dissatisfaction, marital dissatisfaction

5. Discussion

The findings indicate that maternal aggression cannot be attributed to a single factor or merely to children's behavior; rather, it emerges within a multidimensional context comprising mothers' past experiences, their perceptions of child behavior, psychological and physical stressors, emotional-behavioral skills, social support, and family relationship quality. The finding regarding attachment injuries is consistent with Besharat et al. (2020), who reported an association between attachment injuries and anger. Adverse childhood experiences among mothers also align with evidence on the intergenerational transmission of violence within parent–child relationships (Shin et al., 2022; Morgan et al., 2025). The role of psychological and physical stressors and deficits in emotional-behavioral skills corresponds with findings reported by Zimmer-Gembeck et al. (2022) and Wang and Li (2023). Furthermore, the bidirectional nature of the relationship between maternal behavior and child mental health underscores the need to avoid simplistic, unidirectional explanations of parental aggression.

6. Conclusion

Maternal aggression is a multilevel phenomenon rooted simultaneously in mothers' individual experiences, mother–child interaction, and the broader family environment. The identification of 10 main components suggests that preventive programs and counseling interventions should extend beyond parenting-skills training alone to address emotion regulation, maladaptive interpretations of child behavior, reduction of psychological and physical stressors, and strengthening of mothers' social support. Given the qualitative nature of the study and the limited sample of mothers seeking counseling services, generalization of the findings to other groups of mothers should be undertaken with caution. Future research is recommended to examine these dimensions and their associations with parent–child aggression outcomes quantitatively, drawing on more diverse samples and multi-informant methods.

Acknowledgments

The authors declare that this study received no financial support and that there is no conflict of interest.

Keywords: Maternal Aggression, Mother–Child Relationship, Child Maltreatment, Parent–Child Interaction, Emotional-Behavioral Skills, Child Mental Health.

مؤلفه‌های پرخاشگری مادر با کودک بر اساس نظریه داده‌بنیاد

رضا ریحانی *

گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

مهدی ارخودی قلعه نوئی

گروه آموزشی روان‌شناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۱۴۶۶۵-۸۸۹، تهران، ایران.

چکیده

پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک پدیده‌ای چندبعدی است که می‌تواند تحت تأثیر عوامل فردی، بین‌فردی، خانوادگی و موقعیتی شکل گیرد و پیامدهایی برای سلامت روان کودک و کیفیت روابط خانوادگی داشته باشد. پژوهش حاضر باهدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک انجام شد. این پژوهش با رویکرد کیفی انجام گرفت. مشارکت‌کنندگان ۱۲ مادر متأهل بودند که به شیوه هدفمند و داوطلبانه بر اساس معیارهای ورود انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته فردی تا رسیدن به اشباع داده‌ها گردآوری و با استفاده از کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. تحلیل داده‌ها به شناسایی ۱۷۶ کد باز و ۲۸ کد محوری منجر شد که در قالب ۱۰ مؤلفه اصلی سازمان یافتند: آسیب‌های دلبستگی، رفتارهای محرک کودک، تجارب نامطلوب دوران کودکی، توقعات و سوگیری اسناد خصمانه، فشارهای روانی-جسمانی، ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری، شبکه‌های حمایتی، بدرفتاری مادر با کودک، سطح پایین سلامت روان کودک و کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی. این مؤلفه‌ها ابعاد مختلف تجربه مادرانه، از تجارب و فشارهای درونی مادر تا ویژگی‌های تعامل با کودک، منابع حمایتی و پیامدهای فردی و خانوادگی را دربر گرفتند. یافته‌ها نشان دادند که پرخاشگری مادرانه را نمی‌توان به یک عامل منفرد یا صرفاً به رفتار کودک نسبت داد، بلکه این پدیده در بستری چندبعدی از تجارب گذشته، برداشت‌های مادر از رفتار کودک، فشارهای روانی-جسمانی، مهارت‌های هیجانی-رفتاری، حمایت اجتماعی و کیفیت روابط خانوادگی قابل فهم است. توجه هم‌زمان به این ابعاد می‌تواند در شناسایی عوامل مرتبط با پرخاشگری مادرانه و طراحی مداخلات روان‌شناختی و آموزشی برای ارتقای تعامل مادر و کودک سودمند باشد.

کلیدواژه‌ها: پرخاشگری مادرانه، مادر و کودک، بدرفتاری با کودک، تعامل والد-کودک، مهارت‌های هیجانی-رفتاری.

بیان مسئله

خانواده نخستین بستر شکل‌گیری روابط انسانی و یکی از مهم‌ترین محیط‌های رشد هیجانی، اجتماعی و رفتاری کودک است. در این میان، کیفیت تعامل والدین با کودک نقشی تعیین‌کننده در چگونگی شکل‌گیری احساس امنیت، تنظیم هیجان و الگوهای ارتباطی او دارد (کیانو^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). رابطه والد-کودک می‌تواند در شرایط مطلوب به‌عنوان عاملی محافظت‌کننده عمل کند و در شرایط نامطلوب، زمینه‌ساز مشکلات هیجانی و رفتاری شود (هی^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). شواهد پژوهشی نشان داده‌اند که کیفیت رابطه مادر-کودک با مشکلات هیجانی و رفتاری کودکان ارتباط دارد و تعاملات مثبت مادر با کودک می‌تواند از بروز یا تشدید برخی مشکلات رفتاری پیشگیری کند (وو^۳ و همکاران، ۲۰۲۵) از این منظر، کیفیت تعامل مادر و کودک صرفاً به رفتارهای آشکار والدگری محدود نمی‌شود، بلکه تحت تأثیر مجموعه‌ای از تجربه‌ها، برداشت‌ها، هیجان‌ها و شرایط زندگی مادر قرار دارد.

یکی از جلوه‌های مهم تعامل ناسازگار والد-کودک، پرخاشگری^۴ والدین نسبت به کودک است. پرخاشگری رفتاری است که با قصد آسیب‌رسانی جسمانی یا روانی یا اعمال کنترل بر دیگری همراه می‌شود (تورکوغللو^۵، ۲۰۱۹). در رابطه والد-کودک، این پدیده می‌تواند به شکل فیزیکی یا روان‌شناختی بروز کند (. پرخاشگری فیزیکی شامل استفاده از قدرت بدنی برای ایجاد درد یا کنترل رفتار کودک است، درحالی‌که پرخاشگری روان‌شناختی می‌تواند در قالب تهدید، تحقیر، اجبار، توهین و سایر شیوه‌های اعمال قدرت ظاهر شود (لانسفورد^۶، ۲۰۲۲) بنابراین، محدود کردن پرخاشگری والدین به رفتارهای فیزیکی، بخش قابل‌توجهی از تجربه واقعی مادران و کودکان را نادیده می‌گیرد. این مسئله به‌ویژه در مورد مادران اهمیت دارد؛ زیرا پرخاشگری مادران ممکن است در طیفی از واکنش‌های هیجانی و کلامی تا رفتارهای تنبیهی و بدرفتارانه آشکار شود و در بستر تعامل روزمره مادر و کودک شکل گیرد (استراوس، ۲۰۱۰، به نقل از روئدا، وارد و هوفمن^۷، ۲۰۲۴).

اهمیت این موضوع زمانی بیشتر آشکار می‌شود که شیوع رفتارهای پرخاشگرانه والدین و پیامدهای آن موردتوجه قرار گیرد. بر اساس گزارش اسلپ، رودز، لوربر و هیمن^۸ (۲۰۲۴) حدود ۴۵ درصد والدین در

-
1. Qiao
 2. He
 3. Wu
 4. aggression
 5. Türkoglu
 6. Lansford
 7. Rueda, Ward, & Hoffman
 8. Slep, Rhoades, Lorber, & Heyman

ایالات متحده از تنبیه بدنی استفاده می‌کنند و حدود ۳۹ درصد کودکان تجربه پرخاشگری فیزیکی از سوی والدین را گزارش کرده‌اند. اگرچه میزان بروز این رفتارها در جوامع مختلف تحت تأثیر شرایط فرهنگی و اجتماعی متفاوت است، این یافته‌ها نشان می‌دهد که پرخاشگری والد-کودک مسئله‌ای قابل توجه در حوزه سلامت و رشد کودک است. افزون بر این، مواجهه کودک با پرخاشگری والدین می‌تواند با کاهش تعاملات مثبت، افزایش مشکلات اجتماعی و هیجانی و شکل‌گیری رفتارهای پرخاشگرانه همراه باشد (سویت، هارتی و پاسکو^۱، ۲۰۲۴). همچنین شواهد نشان می‌دهد که مادران دارای رفتارهای خشن و پرخاشگرانه ممکن است به‌طور ناخواسته زمینه تقویت رفتارهای ضداجتماعی در کودکان را فراهم کنند (فیلدس، کلو و آل شیخ^۲، ۲۰۲۵). از سوی دیگر، قرار گرفتن کودک در معرض بدرفتاری والدین با افزایش اضطراب، مشکلات سلامت روان، کناره‌گیری اجتماعی و مشکلات رفتاری ارتباط دارد (ژو، لئو و شیانگ^۳، ۲۰۲۵؛ ژانگ و وانگ^۴، ۲۰۲۵).

باوجود اهمیت پیامدهای پرخاشگری مادرانه، این رفتار را نمی‌توان صرفاً به یک ویژگی فردی یا واکنشی ساده به رفتار کودک نسبت داد. تجربه مادر از تعامل با کودک در بستری از عوامل درهم‌تنیده شکل می‌گیرد. یکی از این عوامل، تجربه‌های دوران کودکی خود مادر است (مین^۵ و همکاران، ۲۰۲۴). شواهد پژوهشی نشان داده‌اند که تجربه بدرفتاری و آسیب در دوران کودکی می‌تواند با افزایش احتمال رفتارهای پرخاشگرانه والدین نسبت به فرزندان ارتباط داشته باشد (شین، تاملینسون، نلسون-هنس و کسینان جیسکرووا^۶، ۲۰۲۲). این ارتباط در چارچوب انتقال بین‌نسلی خشونت نیز موردتوجه قرار گرفته است؛ به این معنا که برخی الگوهای تجربه‌شده در روابط اولیه ممکن است در روابط والد-کودک بازتولید شوند. بااین‌حال، تجربه نامطلوب دوران کودکی به‌تنهایی نمی‌تواند وقوع پرخاشگری در بزرگ‌سالی را توضیح دهد؛ زیرا همه افرادی که چنین تجربه‌هایی داشته‌اند الزاماً رفتارهای پرخاشگرانه نشان نمی‌دهند و عوامل دیگری می‌توانند در این ارتباط نقش داشته باشند (تیان، فن، ژائو و ژو^۷، ۲۰۲۵). ازاین‌رو، توجه به تجارب گذشته مادر باید در کنار سایر مؤلفه‌های روان‌شناختی و تعاملی صورت گیرد.

یکی دیگر از ابعاد مهم این پدیده، نحوه ادراک و تفسیر مادر از رفتار کودک است. مادر ممکن است رفتارهایی مانند امتناع از انجام تکالیف، نافرمانی، پرخاشگری، مقاومت یا بی‌توجهی را به شیوه‌های متفاوتی تفسیر

-
1. Swit, Harty, & Pascoe
 2. Fields, Keller, & El-Sheikh
 3. Zhou, Liu, & Xiang
 4. Zhang & Wang
 5. Min
 6. Shin, Tomlinson, Nelson-Hence, & Ksinan Jiskrova
 7. Tian, Fan, Zhao, & Zhu

کند و این تفسیرها بر واکنش هیجانی و رفتاری او اثر بگذارند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ادراک مادر از رفتار کودک و شیوه تفسیر این رفتارها با نحوه پاسخ‌دهی والد به کودک ارتباط دارد (متر، ارنرایش و آندروود^۱، ۲۰۱۹) همچنین شواهد فراتحلیلی نشان می‌دهد که دلبستگی والد-کودک و سوگیری اسناد خصمانه از عوامل مرتبط با پرخاشگری هستند (ژو، لئو و شیانگ^۲، ۲۰۲۵) در نتیجه، رفتار ظاهراً مشابه کودک ممکن است در ذهن مادران مختلف معنای متفاوتی پیدا کند؛ برای مثال، یک رفتار ممکن است به عنوان نیاز رشدی یا ناتوانی کودک در خودتنظیمی درک شود و در مادر دیگری به عنوان بی‌احترامی، لجبازی یا تلاش برای مقابله با اقتدار والد تعبیر شود. چنین تفاوت‌هایی می‌تواند در کیفیت واکنش مادر به رفتار کودک نقش داشته باشد.

در کنار تجربه‌های گذشته و فرایندهای شناختی، شرایط روانی و جسمانی جاری مادر نیز می‌تواند بر کیفیت تعامل او با کودک اثرگذار باشد. استرس‌های روزمره، فشارهای شغلی، تعارض‌های خانوادگی و زناشویی و مشکلات مرتبط با زندگی شخصی از جمله عواملی هستند که می‌توانند ظرفیت مادر برای مواجهه سازگارانه با رفتارهای دشوار کودک را کاهش دهند. برای نمونه، پژوهش وانگ و لی^۳ (۲۰۲۳) نشان داد که استرس روزانه شغلی با پرخاشگری والد نسبت به کودک ارتباط دارد. همچنین تعارض زناشویی و فشار ناشی از مراقبت از کودک می‌تواند با افزایش استرس و کاهش رضایت مادر از زندگی همراه باشد (وارد^۴ و همکاران، ۲۰۲۵) در شرایطی که این فشارها با خستگی، مشکلات جسمانی یا فرسودگی والدینی همراه شوند، احتمال واکنش‌های ناسازگارانه در تعامل با کودک می‌تواند افزایش یابد. در ایران نیز یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که فرسودگی والدینی در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ با افزایش احتمال بدرفتاری و غفلت والدینی ارتباط داشته است (شمالی احمدآبادی، برخوردار احمدآبادی و آریان‌پور، ۱۴۰۰).

توانایی مادر برای مدیریت هیجان‌ها و استفاده از مهارت‌های ارتباطی نیز از دیگر ابعاد مهم در تعامل مادر-کودک محسوب می‌شود. تنظیم هیجان والدین با کیفیت فرزندپروری و سازگاری کودک ارتباط دارد و ضعف در این حوزه می‌تواند احتمال استفاده از شیوه‌های ناسازگارانه را افزایش دهد (زیمر-گمبک، رودولف، کرین و بوهادانا-براون^۵، ۲۰۲۲) همچنین نشانه‌های هیجانی مادر با مشکلات هیجانی و رفتاری کودکان ارتباط نشان داده‌اند (مین^۶ و همکاران، ۲۰۲۴) از این منظر، ممکن است مسئله صرفاً وجود خشم در مادر نباشد، بلکه نحوه شناسایی، تجربه، بیان و مدیریت این هیجان تعیین کند که خشم به چه نوع رفتاری در تعامل با کودک تبدیل

1. Meter, Ehrenreich, & Underwood
2. Zhou, Liu, & Xiang
3. Wang & Li
4. Ward
5. Zimmer-Gembeck, Rudolph, Kerin, & Bohadana-Brown
6. Min

شود. پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده‌اند که مؤلفه‌های صبر مادر و توانایی تنظیم هیجان با ظرفیت او برای بدرفتاری با کودک ارتباط دارند (صادق‌زاده، بهزادی و خرمایی، ۱۳۹۹)؛ بنابراین، ضعف در مهارت‌های هیجانی، همدلی، انعطاف‌پذیری و ارتباطی را می‌توان به‌عنوان بخشی از زمینه‌ای در نظر گرفت که در آن واکنش‌های پرخاشگرانه مادر شکل می‌گیرند.

در مقابل، تعامل مادر با محیط اجتماعی و میزان برخورداری او از حمایت نیز می‌تواند در تجربه و مدیریت فشارهای فرزندپروری نقش داشته باشد. حضور همسر، اعضای خانواده گسترده و سایر افراد حمایتگر می‌تواند بخشی از فشارهای ناشی از مراقبت و تربیت کودک را کاهش دهد. یافته‌های وانگ و لی (۲۰۲۳) نیز نشان داده‌اند که هم‌زیستی با پدربزرگ و مادربزرگ می‌تواند در رابطه میان استرس شغلی و پرخاشگری والد نسبت به کودک نقش تعدیل‌کننده داشته باشد. همچنین کیفیت روابط خانوادگی و زناشویی می‌تواند بر تجربه مادر از فرزندپروری اثرگذار باشد؛ به‌گونه‌ای که تعارض و نارضایتی زناشویی با شیوه‌های نامطلوب والدگری و مشکلات رفتاری کودک ارتباط دارد (ماهونی، دونلی، باکسر و لوئیس^۱، ۲۰۰۳)؛ بنابراین، شبکه حمایتی مادر را نمی‌توان از تجربه پرخاشگری او جدا کرد؛ زیرا کیفیت حمایت دریافت‌شده ممکن است بر توانایی مادر برای تحمل فشار و مدیریت موقعیت‌های دشوار تربیتی اثر بگذارد.

از سوی دیگر، پیامدهای پرخاشگری مادرانه تنها به کودک محدود نمی‌شود و می‌تواند به روابط خانوادگی و تجربه خود مادر نیز بازگردد. بدرفتاری با کودک ممکن است با احساس گناه، کاهش کیفیت رابطه مادر-کودک، افزایش تعارض میان زوجین و کاهش رضایت از زندگی همراه شود. پژوهش کروچ، اسکورونسکی، داویلا و میلنر^۲، (۲۰۲۲) نشان داده است که فشارهای مرتبط با مراقبت از کودک و روابط منفی با او می‌تواند رضایت مادر از زندگی را کاهش دهد؛ درحالی‌که تعارض زناشویی و فقدان همدلی همسر می‌تواند این شرایط را تشدید کند. همچنین کاهش رضایت و شادکامی زناشویی مادران با فرزندپروری مستبدانه و مشکلات رفتاری کودکان ارتباط دارد (ژانگ و وانگ^۳، ۲۰۲۵). ازاین‌رو، پرخاشگری مادرانه را می‌توان پدیده‌ای دانست که در یک مسیر یک‌طرفه از مادر به کودک اتفاق نمی‌افتد، بلکه در شبکه‌ای از روابط متقابل، تجربه‌های فردی و شرایط خانوادگی شکل می‌گیرد و پیامدهای آن نیز می‌تواند دوباره به روابط مادر، کودک و همسر بازگردد.

بررسی پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از مطالعات موجود بر ارتباط میان متغیرهای مشخص، ازجمله استرس والدگری، افسردگی، تنظیم هیجان، تعارض زناشویی، تجارب نامطلوب

1. Mahoney, Donnelly, Boxer, & Lewis
2. Crouch, Skowronski, Davila, & Milner
3. Zhang & Wang

کودکی و پیامدهای رفتاری کودک تمرکز داشته‌اند (زیمر-گمبک و همکاران، ۲۰۲۲؛ زوراوین^۱، ۱۹۸۹؛ شین و همکاران، ۲۰۲۲؛ ماهونی و همکاران، ۲۰۰۳). در ایران نیز مطالعاتی درباره بدرفتاری والدین، فرسودگی والدینی، صبر مادر و عوامل خطر بدرفتاری با کودک انجام شده است (شمالی احمدآبادی و همکاران، ۱۴۰۰؛ صادق‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ کاشفی، اکبرفهمی و رصافیانی، ۱۳۹۶). با این حال، مطالعه پرخاشگری مادرانه به عنوان پدیده‌ای چندبعدی که در آن تجربه‌های گذشته، برداشت از رفتار کودک، فشارهای روانی-جسمانی، مهارت‌های هیجانی-رفتاری، حمایت اجتماعی و پیامدهای خانوادگی در کنار شکل‌های مختلف رفتار پرخاشگرانه قرار می‌گیرند، همچنان نیازمند بررسی عمیق‌تر است.

این خلأ به‌ویژه در مورد تجربه مادران ایرانی اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا رفتار والدینی در خلأ فرهنگی رخ نمی‌دهد و برداشت از نقش مادر، شیوه‌های تربیتی، انتظارات از کودک و چگونگی اعمال اقتدار والدین می‌تواند تحت تأثیر زمینه اجتماعی و فرهنگی قرار گیرد (لانسفورد، ۲۰۲۲). از این رو، شناسایی مؤلفه‌های پرخاشگری مادرانه صرفاً از طریق بررسی رابطه چند متغیر کمی نمی‌تواند تمام پیچیدگی این تجربه را آشکار سازد. رویکرد کیفی این امکان را فراهم می‌کند که مؤلفه‌های مختلف پدیده از خلال روایت‌ها و تجربه‌های خود مادران شناسایی شود و ارتباط میان ابعاد گوناگون آن در سطح تجربه واقعی مشارکت‌کنندگان مورد توجه قرار گیرد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر تجربه مادران ایرانی، در پی واکاوی ابعاد و مؤلفه‌هایی است که در تجربه پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک حضور دارند. هدف آن است که به‌جای تقلیل پرخاشگری مادرانه به یک رفتار منفرد یا یک عامل زمینه‌ای مشخص، تصویری چندبعدی از مؤلفه‌های درگیر در این پدیده ارائه شود؛ تصویری که بتواند ابعاد مرتبط با تجربه‌های فردی مادر، رفتار و ادراک کودک، شرایط روانی-جسمانی، مهارت‌های هیجانی-رفتاری، شبکه‌های حمایتی، شکل‌های مختلف بدرفتاری و پیامدهای آن برای کودک و خانواده را دربرگیرد. چنین شناختی می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلات روان‌شناختی با تمرکز بر بهبود رابطه مادر-کودک، تقویت مهارت‌های هیجانی و ارتباطی مادران و پیشگیری از تداوم الگوهای ناسازگار در خانواده فراهم آورد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و باهدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک انجام شد. انتخاب رویکرد کیفی به این دلیل بود که پرخاشگری مادرانه پدیده‌ای چندوجهی است و تجربه و معنای آن

می‌تواند در تعامل میان ویژگی‌های مادر، ویژگی‌های کودک و شرایط خانوادگی و اجتماعی شکل‌های متفاوتی پیدا کند. در این پژوهش، تمرکز اصلی بر شناسایی و سازمان‌دهی مؤلفه‌هایی بود که در تجربه مادران از موقعیت‌های پرخاشگرانه در تعامل با فرزندشان بازتاب می‌یابد.

مشارکت‌کنندگان در پژوهش

مشارکت‌کنندگان پژوهش شامل مادران متأهل و بدون سابقه طلاق بودند که به دلیل تجربه یا بروز رفتارهای پرخاشگرانه در تعامل با فرزند خود متقاضی دریافت خدمات مشاوره بودند و دست‌کم یک فرزند زیر ۱۰ سال داشتند. نمونه‌گیری بر اساس فراخوان به‌صورت هدفمند انجام شد و انتخاب مشارکت‌کنندگان بر اساس ملاک‌های ورود به پژوهش صورت گرفت. فرایند نمونه‌گیری و انجام مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت به‌طوری‌که در سه مصاحبه آخر کد جدیدی به دست نیامد و فرایند در مصاحبه شماره ۱۲ خاتمه یافت. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

د. مرحله اشباع

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

کد	سن	میزان تحصیلات	شغل	مدت‌زمان ازدواج	تعداد فرزندان
HR01	۳۷	کارشناسی ارشد	کارمند شهرداری	۱۶	۲
HR02	۲۸	کارشناسی ارشد	مشاور	۵	۱
HR03	۲۵	کارشناسی	خانه‌دار	۴	۱
HR04	۳۴	کارشناسی	آزاد	۱۲	۲
HR05	۲۸	کارشناسی	خانه‌دار	۸	۲
HR06	۳۷	دکتری	دبیر	۱۰	۱
HR07	۳۰	کارشناسی	آزاد	۱۱	۲
HR08	۴۲	کارشناسی ارشد	خانه‌دار	۲۱	۳
HR09	۲۹	کارشناسی ارشد	مربی مهد	۵	۱
HR10	۳۴	کارشناسی ارشد	وکیل	۱۵	۳
HR11	۳۹	کارشناسی	خانه‌دار	۲۱	۳
HR12	۳۲	کارشناسی ارشد	آزاد	۸	۲

مطابق جدول ۱، میانگین سن و مدت‌زمان ازدواج مشارکت‌کنندگان پژوهش به ترتیب ۳۲/۹۱ و ۱۱/۳۳ سال است. کمترین و بیشترین سن مادران حاضر در پژوهش به ترتیب ۲۵ و ۴۲ سال بود.

فرآیند جمع‌آوری داده‌ها

داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته فردی جمع‌آوری شد. پس از شناسایی مادران واجد شرایط، هدف پژوهش، نحوه اجرای مصاحبه و محرمانه‌بودن اطلاعات برای آنان توضیح داده شد و پس از کسب رضایت کتبی، زمان مصاحبه با هماهنگی قبلی و متناسب با شرایط مشارکت‌کنندگان تعیین شد. مصاحبه‌ها در اتاقی آرام و اختصاصی در یک کلینیک روان‌شناسی انجام گرفت و هر مصاحبه بین ۳۵ تا ۵۰ دقیقه به طول انجامید. در آغاز مصاحبه، پرسش‌های کلی و باز درباره موقعیت‌هایی که در تعامل با فرزند موجب خشم یا واکنش پرخاشگرانه مادر می‌شد، مطرح شد؛ برای مثال، از مشارکت‌کنندگان پرسیده شد: «چه مواقعی از دست فرزندتان عصبانی می‌شوید و او را دعوا می‌کنید؟» سپس، متناسب با پاسخ هر مشارکت‌کننده، از پرسش‌های کاوشگرانه‌ای مانند «می‌توانید در این باره بیشتر توضیح دهید؟» استفاده شد تا تجربه و برداشت آنان با جزئیات بیشتری روشن شود. مصاحبه‌ها با اجازه مشارکت‌کنندگان ضبط و پس از هر جلسه به صورت کامل پیاده‌سازی و برای تحلیل آماده شد. جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به صورت هم‌زمان پیش رفت و مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت.

شیوه تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌ها از فرایند کدگذاری باز^۱، محوری^۲ و انتخابی^۳ استفاده شد. در مرحله نخست، متن مصاحبه‌ها به صورت خط‌به‌خط مطالعه و بخش‌هایی از روایت مشارکت‌کنندگان که بیانگر تجربه‌ها، برداشت‌ها و موقعیت‌های مرتبط با پرخاشگری مادرانه بود، به عنوان واحدهای معنایی مشخص شد. سپس برای هر واحد معنایی، کدهای اولیه استخراج شد و کدهای دارای شباهت مفهومی در کنار یکدیگر قرار گرفتند. در مرحله کدگذاری محوری، کدهای اولیه با یکدیگر مقایسه و بر اساس اشتراک معنایی و مفهومی سازمان‌دهی شدند. در این مرحله، مجموعه‌ای از کدهای مرتبط در قالب مفاهیم و مؤلفه‌های گسترده‌تر جمع شد. در ادامه، با مقایسه مستمر میان داده‌ها، کدها و طبقات شکل گرفته، مؤلفه‌هایی که بیانگر ابعاد مشترک تجربه مادران از پرخاشگری در تعامل با کودک بودند، شناسایی و پالایش شدند.

در مرحله کدگذاری انتخابی، ارتباط میان مؤلفه‌های استخراج‌شده بررسی و ساختار نهایی یافته‌ها تدوین شد. حاصل این فرایند، شناسایی ۱۰ مؤلفه اصلی پرخاشگری مادرانه شامل «آسیب‌های دل‌بستگی»، «رفتارهای محرک

-
1. open coding
 2. axial coding
 3. selective coding

کودک»، «تجارب نامطلوب دوران کودکی»، «توقعات و سوگیری اسناد خصمانه»، «فشارهای روانی-جسمانی»، «ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری»، «شبکه‌های حمایتی»، «بدرفتاری مادر با کودک»، «سطح پایین سلامت روان کودک» و «کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی» بود. این مؤلفه‌ها در بخش یافته‌ها به تفصیل تشریح شده‌اند.

تأمین قابلیت اعتماد

برای افزایش قابلیت اعتماد یافته‌ها، از مشارکت کنندگانی با سطوح متفاوت تحصیلی و شغلی استفاده شد تا تنوع بیشتری در تجربه‌های گزارش شده ایجاد شود. همچنین، پس از تحلیل مصاحبه‌ها، نتایج و برداشت‌های حاصل از هر مصاحبه در اختیار مشارکت کنندگان قرار گرفت و دیدگاه آنان درباره انطباق یافته‌ها با تجربه‌شان مورد توجه قرار گرفت. برای بررسی فرایند تحلیل و افزایش تأییدپذیری یافته‌ها، مراحل کدگذاری و دسته‌بندی داده‌ها در اختیار سه متخصص حوزه مشاوره خانواده و یک متخصص روان‌شناسی تربیتی قرار گرفت. نظرات این متخصصان درباره کدگذاری‌ها و طبقه‌بندی مفاهیم بررسی و در موارد لازم در فرایند تحلیل اعمال شد.

رعایت اصول اخلاقی

پیش از انجام مصاحبه‌ها، اطلاعات لازم درباره هدف پژوهش، فرایند اجرا، نحوه استفاده از اطلاعات و محرمانه ماندن داده‌ها در اختیار مشارکت کنندگان قرار گرفت. همچنین به آنان اطمینان داده شد که اطلاعات شخصی و هویتی آنان محرمانه خواهد ماند و در گزارش پژوهش از کد به جای نام واقعی استفاده خواهد شد. مشارکت در پژوهش داوطلبانه بود و مشارکت کنندگان می‌توانستند در هر مرحله از فرایند پژوهش بدون ارائه دلیل از ادامه همکاری انصراف دهند.

یافته‌ها

تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، در مجموع به استخراج ۱۷۶ کد باز منجر شد که پس از مقایسه، ادغام و سازمان‌دهی مفهومی، در قالب ۲۸ کد محوری و ۱۰ مؤلفه اصلی طبقه‌بندی شدند. مؤلفه‌های شناسایی شده، ابعاد مختلف تجربه مادران از پرخاشگری در تعامل با کودک را دربر می‌گرفتند و طیفی از تجربه‌های فردی و رابطه‌ای مادر، ویژگی‌های ادراک شده رفتار کودک، شرایط روانی و جسمانی، مهارت‌های هیجانی و رفتاری، منابع حمایتی، شیوه‌های واکنش به کودک و پیامدهای این تعاملات را شامل می‌شدند. ساختار کلی مؤلفه‌ها و کدهای محوری مرتبط با آن‌ها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. مؤلفه‌ها و کدهای محوری مرتبط با پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک

مؤلفه اصلی	کدهای محوری
آسیب‌های دلبستگی	هیجانان منفی، گرانباری نقش، محرومیت‌های دلبستگی
رفتارهای محرک کودک	بی‌توجهی به قوانین، رفتارهای آسیب‌زا، رفتارهای مقاومتی کودک
تجارب نامطلوب دوران کودکی	الگوگیری از والدین، تنبیه‌های دوران کودکی
توقعات و سوگیری اسناد خصمانه	قضاوت‌های ذهنی مادر از کودک، انتظارات و خطاهای شناختی، باورهای تربیتی
فشارهای روانی-جسمانی	فشارهای روان‌شناختی، فشارهای فیزیولوژیکی
ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری	ضعف در تنظیم هیجان، عدم انعطاف‌پذیری والد، عدم همدلی، ارتباط ضعیف
شبکه‌های حمایتی	حمایت‌های خانواده گسترده، شبکه‌های حمایتی اطرافیان
بدرفتاری مادر با کودک	بدرفتاری وسیله‌ای، بدرفتاری عاطفی، بدرفتاری فیزیکی
سطح پایین سلامت روان کودک	ضعف در روابط اجتماعی، مشکل در رشد هیجانی
کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی	باج دادن به کودک، کاهش قدرت والدینی، نارضایتی کودک و والد، نارضایتی زناشویی

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، مؤلفه‌های استخراج‌شده صرفاً به رفتار پرخاشگرانه مادر محدود نبودند، بلکه تجربه‌های زمینه‌ای، شیوه ادراک مادر از کودک، وضعیت روانی و جسمانی، ظرفیت‌های ارتباطی و هیجانی و پیامدهای تعاملی را نیز دربر می‌گرفتند.

۱. آسیب‌های دلبستگی

نخستین مؤلفه شناسایی‌شده، آسیب‌های دلبستگی بود. روایت مادران نشان داد که تجربه‌های عاطفی نامطلوب در روابط نزدیک، به‌ویژه تجربه‌های مرتبط با والدین در دوران کودکی و کیفیت روابط زناشویی، در تجربه خشم و واکنش‌های هیجانی آنان در تعامل با کودک بازتاب پیدا می‌کند. این مؤلفه در سه محور «هیجانان منفی»، «گرانباری نقش» و «محرومیت‌های دلبستگی» سازمان یافت. در بخش هیجانان منفی، مادران از تجربه‌هایی مانند احساس بی‌ارزشی، درک‌نشدن، نادیده گرفته‌شدن و احساس احترام‌نشدن در روابط گذشته و فعلی سخن گفتند. برخی نیز احساس تنهایی در دوران کودکی و تجربه تنهایی در مسئولیت تربیت فرزند را بیان کردند. در همین زمینه، مصاحبه شوند شماره ۳ اظهار کرد: «چطور می‌تونم حالش خوب باشه؟ هر وقت به پدر و مادرم نگاه می‌کنم هیچ‌وقتی رو یادم نمیاد که منو بغل کرده باشن!». در محور گرانباری نقش، تجربه مادر از تحمل مسئولیت‌های تربیتی بدون دریافت حمایت کافی برجسته بود. در مقابل، محرومیت‌های دلبستگی بیشتر به نبود حمایت عاطفی، دریافت نکردن محبت و تماس عاطفی ناکافی با والدین در دوران کودکی اشاره داشت.

۲. رفتارهای محرک کودک

دومین مؤلفه، رفتارهای محرک کودک بود. مادران موقعیت‌هایی را توصیف کردند که در آن‌ها رفتار کودک موجب برانگیختگی هیجانی و افزایش احتمال واکنش تند می‌شد. این رفتارها در سه محور «بی‌توجهی به قوانین»، «رفتارهای آسیب‌زا» و «رفتارهای مقاومتی کودک» قرار گرفتند. بی‌توجهی به تکالیف، استفاده بیش از حد از تلفن همراه یا تماشای برنامه‌ها، فحاشی، جیغ کشیدن و رعایت نکردن برخی قواعد خانوادگی از جمله رفتارهایی بود که مادران به آن‌ها اشاره کردند. همچنین، دست زدن به وسایل خطرناک، انجام رفتارهای بالقوه آسیب‌زا و رعایت نکردن بهداشت فردی در زمره رفتارهای آسیب‌زا قرار گرفت. در گروه رفتارهای مقاومتی نیز مواردی مانند نخوابیدن، امتناع از غذا خوردن، مطیع نبودن، گستاخی و مقاومت در برابر انجام تکالیف گزارش شد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ در توصیف این تجربه گفت: «وقتی بچه‌دار میشی، بزرگ‌ترین آرزوت آینه که بچه خوبی تربیت کنی. واسه همین وقتی می‌بینی به چیزای مهمی که برای سلامتی و رشدش مهمه توجهی نمی‌کنه خیلی عصبانی میشی!»

۳. تجارب نامطلوب دوران کودکی

تجارب نامطلوب دوران کودکی سومین مؤلفه استخراج شده بود. روایت مادران نشان داد که تجربه‌هایی مانند کتک خوردن، تحقیر شدن، مقایسه شدن، سرزنش و برجسب خوردن در دوران کودکی در نحوه واکنش آنان به فرزندشان بازتاب می‌یابد. این مؤلفه همچنین شامل تجربه مشاهده تعارض‌های والدین و الگوگیری از شیوه تعامل آنان بود. برخی مادران اظهار کردند که در موقعیت‌های شدید خشم، بدون برنامه‌ریزی قبلی همان شیوه‌هایی را به کار می‌گیرند که در دوران کودکی از والدین خود تجربه کرده‌اند. مصاحبه‌شونده شماره ۷ در این زمینه بیان کرد: «وقتی از شدت عصبانیت عقل از سرم می‌پره، دقیقاً همون کاری رو می‌کنم با بچم که مادرم با خود من می‌کرد!»

۴. توقعات و سوگیری اسناد خصمانه

چهارمین مؤلفه، توقعات و سوگیری اسناد خصمانه بود که در سه محور «قضاوت‌های ذهنی مادر از کودک»، «انتظارات و خطاهای شناختی» و «باورهای تربیتی» شکل گرفت. در این مؤلفه، مادران گاهی رفتارهای کودک را نه صرفاً به عنوان رفتار متناسب با سن و شرایط رشدی، بلکه به صورت رفتاری عمدی، مقابله‌ای یا حتی خصمانه تفسیر می‌کردند. همچنین، انتظارات بالا از کودک و خود، داشتن بایدهای متعدد در فرزندپروری، شخصی‌سازی رفتار کودک و نگرانی درباره قضاوت دیگران درباره عملکرد والدگری در روایت‌ها دیده شد.

در کنار این موارد، برخی باورهای تربیتی مانند ضرورت ترس کودک از والد، اهمیت تنبیه برای اصلاح رفتار و ضرورت اطاعت کودک از والد نیز گزارش شد. مصاحبه‌شونده شماره ۵ درباره برداشت خود از رفتار فرزندش گفت: «گاهی اوقات واقعاً با همه وجودم حس می‌کنم بچم دشمن منه و می‌خواد بهم زور بگه، واسه همین یهو می‌بینم باهاش وارد یه جنگ بدی شدم».

۵. فشارهای روانی-جسمانی

پنجمین مؤلفه، فشارهای روانی-جسمانی بود. این مؤلفه نشان‌دهنده شرایطی بود که مادران در زندگی روزمره تجربه می‌کردند و آن را با کاهش تحمل و افزایش واکنش‌پذیری خود در برابر رفتار کودک مرتبط می‌دانستند. در بعد روان‌شناختی، استرس محیط کار، فشارهای خانوادگی، ناآرامی در رابطه زناشویی و درگیری ذهنی درباره مسائل تحصیلی کودک گزارش شد. در بعد جسمانی نیز خستگی شدید، خواب‌آلودگی، درد جسمانی، ضعف تغذیه‌ای و کمبود ویتامین‌ها در روایت مادران مشاهده شد. مصاحبه‌شونده شماره ۶ در توصیف این وضعیت گفت: «البته اینو دقت کردم، هروقت خیلی خوابم میاد اصلاً حوصله بچه‌هامو ندارم، واسه همین با کوچک‌ترین کارشون خیلی سریع می‌پریم بهشون و دعواشون می‌کنم!»

۶. ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری

ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری ششمین مؤلفه بود و چهار محور «ضعف در تنظیم هیجان»، «عدم انعطاف‌پذیری والد»، «عدم همدلی» و «ارتباط ضعیف» را شامل شد. برخی مادران از دشواری در شناسایی و نام‌گذاری هیجان‌های خود و کنترل واکنش‌های هیجانی در لحظه سخن گفتند. در مواردی نیز اصرار بر اجرای بدون انعطاف قوانین و برنامه‌های خانوادگی، ناتوانی در توجه به نیازهای کودک، دشواری در درک احساسات دیگران، ضعف در گوش دادن و ناتوانی در انتقال مناسب پیام‌ها مشاهده شد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۲ این تجربه را چنین توصیف کرد: «هزارجا دیدم و خوندم که چقدر همدلی با بچه مهمه، حتی اینکه چطوری باید همدلی کرد رو هم می‌دونم ولی وقتی بچم عصبانی می‌کنه انگار هیچی نمی‌دونم»

۷. شبکه‌های حمایتی

هفتمین مؤلفه، شبکه‌های حمایتی بود. این مؤلفه در دو محور «حمایت‌های خانواده گسترده» و «شبکه‌های حمایتی اطرافیان» قرار گرفت. مادران از نقش اعضای خانواده گسترده، همسر، همکاران، دوستان، همسایگان و سایر افراد حمایتگر در کاهش فشار تجربه‌شده و تعدیل واکنش‌های آنان سخن گفتند. حضور افراد حمایتگر در برخی

موقعیت‌ها با احساس آرامش بیشتر و توانایی بهتر مادر برای مواجهه با رفتار کودک همراه بود. مصاحبه‌شونده شماره ۱ بیان کرد: «وقتی خونه خالم می‌ریم مهمونی، با اینکه رفتارهای بد بچمو می‌بینم اما اصلاً دعواش نمی‌کنم. فکر می‌کنم به خاطر آینه که خالم هم با بچه‌ها و نوه‌هاش همین‌طوری رفتار می‌کنه».

۸. بدرفتاری مادر با کودک

هشتمین مؤلفه، *بدرفتاری مادر با کودک* بود که در سه شکل «بدرفتاری وسیله‌ای»، «بدرفتاری عاطفی» و «بدرفتاری فیزیکی» شناسایی شد. در بدرفتاری وسیله‌ای، رفتارهایی مانند قهر کردن، خودسرزنی در مقابل کودک و خودتنبیهی مادر مشاهده شد. بدرفتاری عاطفی شامل سرزنش، تهدید، توهین، تمسخر، برچسب‌زنی، تحقیر و مقایسه کودک بود. در بعد فیزیکی نیز تنبیه بدنی کودک و درخواست از همسر برای تنبیه بدنی گزارش شد. روایت مادران نشان داد که این رفتارها غالباً در شرایط برانگیختگی هیجانی و باهدف اصلاح رفتار، کنترل کودک یا واداشتن او به رعایت قواعد رخ می‌دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۹ در این زمینه گفت: «وقتی پسرم میره رو مخم بدون اینکه لحظه‌ای فکر کنم شروع می‌کنم به گفتن اینکه تو چیزی حالت نیست، تو هم هیچی نمی‌شی».

۹. سطح پایین سلامت روان کودک

نهمین مؤلفه، *سطح پایین سلامت روان کودک* بود. مادران در توصیف پیامدهای تعاملات پرتنش، به تغییراتی در وضعیت هیجانی، رفتاری و اجتماعی کودکان اشاره کردند. این مؤلفه در دو محور «ضعف در روابط اجتماعی» و «مشکل در رشد هیجانی» قرار گرفت. ازجمله موارد گزارش شده می‌توان به پرخاشگری کودک نسبت به والد یا همسالان، قهر، کاهش خودافشایی، اضطراب، ترس، عزت‌نفس پایین، خودپنداره منفی، کاهش اعتمادبه‌نفس، کاهش خلاقیت و احساس گناه اشاره کرد. مصاحبه‌شونده شماره ۴ درباره رفتار فرزندش اظهار کرد: «دخترم طاقت اینکه یکی از هم‌بازی‌هاش چیزی بهش بگه رو نداره. تا اتفاقی میفته فوراً عصبی میشه و دوستش رو هل میده یا سرش داد می‌زنه»!

۱۰. کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی

آخرین مؤلفه، *کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی* بود که در روایت مادران به‌صورت تغییر در کیفیت روابط والد-کودک، کاهش اقتدار والدینی و افزایش نارضایتی در روابط زوجی و خانوادگی بازتاب یافت. برخی مادران بیان کردند که پس از واکنش‌های تند نسبت به کودک، برای جبران رفتار خود

اقداماتی مانند خرید هدیه یا کنار گذاشتن برخی قوانین را انجام می‌دهند. درعین حال، تداوم این الگو می‌تواند از نگاه آنان به کاهش قدرت والدینی و افزایش مقاومت کودک منجر شود. همچنین نارضایتی کودک از مادر و شکایت از رفتار او، در کنار انتقاد و سرزنش متقابل همسران درباره شیوه فرزندپروری، از دیگر موارد گزارش شده بود. مصاحبه‌شونده شماره ۳ در توصیف پیامدهای خانوادگی این وضعیت گفت: «هر وقت با بچم دعوا می‌کنم و یا تنبیهش می‌کنم، می‌دونم که بعدش با همسر به مشکل می‌خوریم».

درمجموع، یافته‌ها نشان دادند که تجربه پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک در روایت مشارکت‌کنندگان، مجموعه‌ای از ابعاد به هم پیوسته را دربر می‌گیرد؛ از تجربه‌های عاطفی و ارتباطی مادر و شرایط روانی-جسمانی او گرفته تا نحوه ادراک رفتار کودک، ظرفیت‌های هیجانی و ارتباطی، منابع حمایتی، شیوه‌های واکنش و پیامدهای تجربه شده در کودک و خانواده. این ساختار در قالب ۱۰ مؤلفه اصلی سازمان یافت و مبنای تبیین و بحث یافته‌ها در بخش بعد قرار گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر باهدف واکاوی ابعاد و مؤلفه‌های پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک انجام شد. تحلیل روایت‌های مادران نشان داد که پرخاشگری در رابطه مادر-کودک را نمی‌توان صرفاً به یک رفتار آشکار مانند دادزدن یا تنبیه بدنی محدود کرد؛ بلکه این تجربه در مجموعه‌ای از ابعاد مرتبط با تاریخچه عاطفی مادر، ادراک او از رفتار کودک، شرایط روانی و جسمانی، مهارت‌های هیجانی و ارتباطی، منابع حمایتی، شیوه واکنش به کودک و پیامدهای خانوادگی و روان‌شناختی بازتاب می‌یابد. درمجموع، ۱۰ مؤلفه شامل آسیب‌های دلبستگی، رفتارهای محرک کودک، تجارب نامطلوب دوران کودکی، توقعات و سوگیری اسناد خصمانه، فشارهای روانی-جسمانی، ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری، شبکه‌های حمایتی، بدرفتاری مادر با کودک، سطح پایین سلامت روان کودک و کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی شناسایی شد. این یافته‌ها بر ماهیت چندبعدی پرخاشگری مادرانه تأکید دارند و نشان می‌دهند که فهم این پدیده مستلزم توجه هم‌زمان به تجربه مادر، تعامل مادر و کودک و محیط خانوادگی است.

یکی از ابعاد برجسته شناسایی شده، آسیب‌های دلبستگی بود. روایت مادران نشان داد که تجربه کمبود محبت، احساس نادیده گرفته شدن، تنهایی و برآورده نشدن نیازهای عاطفی در روابط نزدیک می‌تواند در تجربه کنونی آنان از رابطه با کودک بازتاب پیدا کند. این یافته با نتایج بشارت، ریسی و فرهنگند (۱۳۹۹) درباره ارتباط آسیب‌های دلبستگی و خشم همسو است. از منظر روابط دلبستگی، تجربه مکرر ناامنی عاطفی

می‌تواند بر نحوه تجربه و تنظیم هیجان‌های منفی در روابط نزدیک اثر بگذارد. یافته‌های پژوهش موید^۱ (۲۰۲۴) نشان داد در نظریه اجبار پترسون، احساسات والدین و تجارب درونی آن‌ها در رابطه با خشم و پرخاشگری با کودک اغلب مورد توجه قرار نمی‌گیرد. در داده‌های حاضر، این موضوع نه فقط در قالب تجربه‌های مربوط به خانواده مبدأ، بلکه در احساس تنهایی مادر در مسئولیت فرزندپروری و کیفیت رابطه با همسر نیز نمایان شد؛ بنابراین، پرخاشگری مادرانه در برخی موارد در بستر تجربه‌ای گسترده‌تر از ناکامی عاطفی و احساس حمایت‌نشدن قابل فهم است.

رفتارهای محرک کودک دومین بعد شناسایی شده بود. مادران رفتارهایی مانند بی‌توجهی به قوانین، مقاومت در برابر خواسته‌های والد، جیغ کشیدن، فحاشی، امتناع از انجام تکالیف و رعایت نکردن برخی قواعد را از جمله موقعیت‌هایی می‌دانستند که واکنش تند آنان را افزایش می‌دهد. این یافته نشان می‌دهد که پرخاشگری را نمی‌توان جدا از ویژگی‌های تعاملی رابطه مادر-کودک بررسی کرد. درواقع، یک رفتار مشخص کودک ممکن است در بسترهای مختلف معنای متفاوتی برای مادر داشته باشد و واکنش مادر نیز تحت تأثیر نحوه تفسیر آن رفتار قرار گیرد. این موضوع با یافته‌های مطالعاتی که بر نقش ویژگی‌های تعامل والد-کودک و رفتار کودک در بروز پرخاشگری والدینی تأکید کرده‌اند، همخوان است.

بعد دیگر، تجارب نامطلوب دوران کودکی مادران بود. برخی مشارکت کنندگان تجربه تنبیه، تحقیر، مقایسه، سرزنش یا مشاهده تعارض‌های والدین خود را به یاد می‌آوردند و در توصیف واکنش‌های کنونی خود، شباهت‌هایی میان رفتار خود و شیوه رفتار والدینشان مشاهده می‌کردند. این یافته با پژوهش‌هایی که بر انتقال بین‌نسلی تجربه‌های نامطلوب و خشونت در روابط والد-کودک تأکید دارند، همسو است (به عنوان مثال مورگان، رودریگوئز، پو و الکینس^۲، ۲۰۲۵ و مک‌ری، استاپلین، اوکلی، فیت و اسمیت^۳، ۲۰۲۱). به‌ویژه، شین و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که تجربه‌های نامطلوب دوران کودکی مادران با خطر پرخاشگری آنان نسبت به کودک ارتباط دارد؛ بنابراین، بخشی از رفتارهای پرخاشگرانه ممکن است در چارچوب الگوهای تعاملی آموخته شده و بازتولید شیوه‌های آشنای فرزندپروری قابل بررسی باشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های همخوان است.

توقعات و سوگیری اسناد خصمانه نیز از ابعاد مهم تجربه مادران بود. برخی مادران رفتار کودک را عمدی، مقابله‌ای یا حتی خصمانه تفسیر می‌کردند و انتظار داشتند کودک مطابق معیارهای موردنظر آنان

1. Moed
2. Morgan, Rodriguez, Pu, & Elkins
3. McRae, Stoppelbein, O'Kelley, Fite, & Smith

رفتار کند. در این میان، باورهایی مانند ضرورت اطاعت کودک، ترس کودک از والد و اهمیت تنبیه برای اصلاح رفتار نیز در روایت‌ها مشاهده شد. این یافته با فراتحلیل خو و همکاران (۲۰۲۴) درباره نقش دلبستگی والد-کودک و سوگیری اسناد خصمانه در پرخاشگری همخوان است. زمانی که مادر رفتار کودک را ناشی از قصد مخالفت، بی‌احترامی یا تلاش برای کنترل والد تفسیر می‌کند، احتمال دارد همان رفتار را تهدیدکننده‌تر از آنچه هست تجربه کند. از این رو، توجه به معنایی که مادر به رفتار کودک نسبت می‌دهد، در کنار خود رفتار کودک، برای فهم پرخاشگری اهمیت دارد.

فشارهای روانی-جسمانی نیز در روایت مادران به عنوان یکی از ابعاد مهم پرخاشگری ظاهر شد. فشارهای ناشی از کار، مسائل خانوادگی، مشکلات تحصیلی کودک، تعارض‌های زناشویی، خستگی، خواب‌آلودگی و برخی ناراحتی‌های جسمانی از جمله شرایطی بودند که مادران آن‌ها را با کاهش تحمل خود مرتبط می‌دانستند. این یافته با مطالعات هلتون، جکسون، یات‌ول و وان^۱ (۲۰۱۹) و وانگ و لی (۲۰۲۳) همسو است که بر ارتباط فشارهای محیطی و خانوادگی با پرخاشگری والد-کودک تأکید کرده‌اند. همچنین، یافته‌های جیا-یوان و همکاران (۲۰۲۵) نشان می‌دهد که فشار و فرسودگی والدینی می‌تواند با رابطه والد-کودک و شیوه‌های خشن فرزندپروری ارتباط داشته باشد؛ بنابراین، ارزیابی پرخاشگری مادرانه بدون توجه به بار روانی و جسمانی روزمره مادر، تصویری ناقص از این پدیده ارائه خواهد کرد.

در ادامه، ضعف در مهارت‌های هیجانی-رفتاری به عنوان یکی از ابعاد مهم شناسایی شد. مادران از دشواری در کنترل هیجان، انعطاف‌پذیری، همدلی، گوش دادن و برقراری ارتباط مناسب با کودک سخن گفتند. این یافته با فراتحلیل زیمر-گمبک و همکاران (۲۰۲۲) درباره نقش تنظیم هیجان والد در فرزندپروری و سازگاری کودک همخوان است. همچنین، بی و کلر (۲۰۲۱) نشان دادند که همدلی والد با پرخاشگری والدینی و سازگاری کودک ارتباط دارد. بر این اساس، مسئله فقط شدت هیجان مادر نیست؛ بلکه توانایی او برای شناسایی، تنظیم و انتقال مناسب هیجان نیز اهمیت دارد. مادری که در لحظه خشم توانایی فاصله گرفتن از هیجان و توجه به تجربه کودک را ندارد، ممکن است سریع‌تر از پاسخ‌های ارتباطی به واکنش‌های تنبیهی یا پرخاشگرانه روی آورد.

در مقابل، شبکه‌های حمایتی در روایت مشارکت‌کنندگان جایگاهی متفاوت داشت. حمایت خانواده گسترده، همسر و اطرافیان در برخی موارد به کاهش فشار و جلوگیری از واکنش‌های تند مادر کمک می‌کرد. اهمیت این یافته در آن است که منابع حمایتی را نباید صرفاً به عنوان یک عامل بیرونی و جانبی در

1. Helton, Jackson, Boutwell, & Vaughn

نظر گرفت؛ بلکه حمایت اجتماعی می‌تواند بخشی از شرایطی باشد که مادر در آن توانایی بیشتری برای مواجهه با دشواری‌های فرزندپروری پیدا می‌کند. این موضوع با یافته‌های وانگ و لی (۲۰۲۳) درباره نقش هم‌زیستی با پدر بزرگ و مادر بزرگ در تعدیل ارتباط میان استرس شغلی و پرخاشگری والد-کودک نیز همخوان است. همچنین، یافته حاضر نشان می‌دهد که کیفیت و نوع حمایت اهمیت دارد؛ زیرا صرف حضور دیگران لزوماً به معنای حمایت مؤثر نیست و حمایت عاطفی و عملی می‌تواند نقش متفاوتی در تجربه مادر داشته باشد.

یکی از ابعاد مستقیم‌تر یافته‌ها، بدرفتاری مادر با کودک بود. در روایت مشارکت‌کنندگان، این رفتارها از واکنش‌های عاطفی مانند سرزنش، تهدید، تحقیر، تمسخر و برچسب‌زنی تا رفتارهای فیزیکی و تنبیهی را شامل می‌شد. این یافته با شواهد گسترده درباره پیامدهای پرخاشگری والدینی همسو است. برای مثال، بی و کِلر (۲۰۲۱) ارتباط پرخاشگری والدینی با سازگاری کودک را نشان دادند و هیلمن و همکاران (۲۰۲۱) در مرور مطالعات آینده‌نگر بر پیامدهای نامطلوب تنبیه جسمانی برای کودکان تأکید کردند. همچنین، یافته‌های اسلپ و همکاران (۲۰۲۴) نشان می‌دهد که مرز میان پرخاشگری فیزیکی والد-کودک و بدرفتاری می‌تواند در تعاملات واقعی پیچیده باشد؛ بنابراین، توجه به طیف رفتارهای پرخاشگرانه، از واکنش‌های کلامی و عاطفی تا رفتارهای فیزیکی، برای شناسایی زودهنگام الگوهای ناسازگار اهمیت دارد.

سطح پایین سلامت روان کودک نیز در داده‌های پژوهش به عنوان یکی از ابعاد مرتبط با پرخاشگری مادرانه شناسایی شد. مادران از اضطراب، کاهش اعتماد به نفس، مشکلات روابط اجتماعی، قهر، پرخاشگری و برخی مشکلات هیجانی در کودکان سخن گفتند. این یافته با پژوهش‌های فیلدز و همکاران (۲۰۲۵)، ژو و همکاران (۲۰۲۵)، ژانگ و وانگ (۲۰۲۵) و وانگ و همکاران (۲۰۲۵) همسو است که به ارتباط رفتارهای نامناسب والدینی با پیامدهای رفتاری و هیجانی کودکان اشاره کرده‌اند. از این منظر، رابطه مادر و کودک را باید رابطه‌ای دوسویه دانست؛ یعنی کیفیت رفتار والد بر وضعیت کودک اثر می‌گذارد و وضعیت هیجانی و رفتاری کودک نیز می‌تواند تجربه والد از تعامل را تحت تأثیر قرار دهد. همین ویژگی دوسویه ضرورت پرهیز از تبیین‌های ساده و یک‌طرفه درباره پرخاشگری والدینی را برجسته می‌کند.

درنهایت، کاهش رضایت از زندگی فردی-خانوادگی به عنوان یکی دیگر از ابعاد مهم تجربه مادران شناسایی شد. برخی مادران از نارضایتی در روابط زناشویی، کاهش قدرت والدینی، تعارض با همسر درباره شیوه تربیت کودک و تلاش برای جبران رفتارهای تند خود از طریق باج‌دادن به کودک سخن گفتند. این یافته با نتایج دونگ، دونگ و چن (۲۰۲۲) همسو است که نشان دادند فشارهای مربوط به مراقبت از کودک

و تعارض‌های رابطه‌ای می‌تواند با کاهش رضایت مادر از زندگی همراه باشد. همچنین، هوانگ و همکاران (۲۰۲۴) نشان دادند که رضایت و شادکامی زناشویی پایین‌تر با سبک‌های فرزندپروری نامناسب‌تر و مشکلات رفتاری کودکان ارتباط دارد؛ بنابراین، پرخاشگری مادرانه صرفاً مسئله‌ای محدود به رابطه مادر و کودک نیست و می‌تواند کیفیت تجربه مادر از زندگی خانوادگی و رابطه زوجی را نیز تحت تأثیر قرار دهد. درمجموع، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پرخاشگری مادرانه را باید به عنوان پدیده‌ای چندسطحی و چندبعدی درک کرد. ده مؤلفه شناسایی شده در سطوح متفاوتی از تجربه فردی مادر، رابطه مادر-کودک و محیط خانوادگی قرار دارند. برخی مؤلفه‌ها به تاریخچه و تجربه‌های مادر مربوط‌اند، برخی به نحوه مواجهه او با رفتار کودک، برخی به ظرفیت‌های روان‌شناختی و شرایط زندگی او و برخی دیگر به پیامدهای تعامل پرتنش مربوط می‌شوند. اهمیت این یافته در آن است که مداخلات مربوط به کاهش پرخاشگری مادرانه را نمی‌توان صرفاً به آموزش یک یا دو تکنیک فرزندپروری محدود کرد. ارزیابی تجربه‌های عاطفی مادر، نحوه تفسیر رفتار کودک، فشارهای روانی و جسمانی، مهارت‌های تنظیم هیجان و همدلی و همچنین منابع حمایت اجتماعی می‌تواند در طراحی مداخلات جامع‌تر مفید باشد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، پرخاشگری مادرانه در تعامل با کودک دارای ابعاد متنوعی است که در سطح تجربه‌های فردی مادر، تعامل با کودک و روابط خانوادگی آشکار می‌شود. شناسایی ۱۰ مؤلفه اصلی نشان می‌دهد که برای فهم و کاهش این پدیده، لازم است هم ویژگی‌ها و تجربه‌های مادر و هم شرایط تعاملی و خانوادگی موردتوجه قرار گیرد. بر این اساس، برنامه‌های پیشگیرانه و مداخلات مشاوره‌ای می‌توانند در کنار آموزش مهارت‌های فرزندپروری، بر تنظیم هیجان، اصلاح برداشت‌های ناکارآمد از رفتار کودک، افزایش همدلی، کاهش فشارهای روانی و جسمانی و تقویت حمایت اجتماعی مادران تمرکز کنند. چنین رویکردی می‌تواند به جای تمرکز صرف بر رفتار پرخاشگرانه، زمینه‌های گسترده‌تری را که این رفتار در آن‌ها تجربه می‌شود موردتوجه قرار دهد.

باوجود اهمیت یافته‌ها، نتایج باید با توجه به ماهیت کیفی پژوهش و ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان تفسیر شوند. مشارکت‌کنندگان پژوهش مادران متأهل ساکن مشهد بودند که تجربه پرخاشگری در تعامل با کودک را گزارش کرده و برای دریافت خدمات مشاوره مراجعه کرده بودند؛ بنابراین، تعمیم مستقیم یافته‌ها به همه مادران یا سایر گروه‌های والدینی نیازمند احتیاط است. همچنین، یافته‌ها بر تجربه‌های گزارش شده توسط مادران استوار است و بررسی هم‌زمان دیدگاه کودک، همسر یا سایر اعضای خانواده می‌تواند در پژوهش‌های آینده تصویر کامل‌تری از این پدیده ارائه کند. پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده با استفاده از

مؤلفه‌های پرخاشگری مادر با کودک بر اساس نظریه داده‌بنیاد؛ ریحانی و ارخودی قلعه نوئی | ۲۳۵

نمونه‌های متنوع‌تر و روش‌های چندمنبعی، ابعاد شناسایی شده در این پژوهش را در گروه‌های مختلف والدین بررسی و ارتباط میان آن‌ها و پیامدهای پرخاشگری والد-کودک را به صورت کمی آزمون کنند.

تعارض منافع

مقاله فوق فاقد حمایت مالی و تضاد منافع وجود ندارد.

ORCID

Reza Reyhani

Mahdi Arkhodi Ghalenoei

<https://orcid.org/0009-0008-3965-266X>

<https://orcid.org/0000-0001-9929-7657>

منابع

- بشارت، م. ع، ریسی، ف، و فرمند، ه. (۱۳۹۹). «آسیب‌های دلبستگی و افسردگی: نقش واسطه‌ای احساس خشم»، فصلنامه مطالعات روان‌شناختی، ۱۶(۵۹)، ۴۰-۲۵. 10.22051/PSY.2020.28790.2049
- ریحانی، ر، سودانی، م، فرهادی‌راد، ح، و خجسته‌مهر، ر. (۱۴۰۱). «شناسایی مؤلفه‌های صمیمیت زناشویی در ازدواج‌های پایدار: براساس نظریه داده‌بنیاد»، فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۷(۶۵)، ۱۱۸-۱۲۸. 20.1001.1.27173852.1401.17.65.12.0
- سیگل، دی جی و هارتسل، ام. (۲۰۱۴). *فرزندپروری از درون به برون*، ترجمه: مهرناز شهرآرای، چاپ اول، ۱۳۹۶، تهران: نشر آسیم.
- شمالی احمدآبادی، م، برخورداری احمدآبادی، ع، و آریان پور، ل. (۱۴۰۰). «نقش فرسودگی والدینی در بدرفتاری با دانش‌آموزان ابتدایی در همه‌گیری کووید-۱۹»، نشریه پویا در آموزش علوم انسانی دانشگاه فرهنگیان، ۲۴، ۱۸-۳۲. 20.1001.1.27172260.1400.7.24.2.4
- صادق‌زاده، م، بهزادی، ف، و خرمایی، ف. (۱۳۹۹). «مؤلفه‌های صبر مادر و توان بدرفتاری با کودک: نقش واسطه‌ای نارسا نظم‌جویی هیجانی»، *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۱۶(۶۳): ۳۱۹-۳۱۱. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jip/Article/1054939>
- کاشفی، س، اکبرفهمی، ن، و رصافیانی، م. (۱۳۹۶). «مروری بر ماهیت و ریسک فاکتورهای بدرفتاری با کودکان با معلولیت»، *طب توانبخشی*، ۱۷(۱): ۲۷۳-۲۶۱. 10.22037/JRM.2018.110714.1476

References [In Persian]

- Bi, S., & Keller, P. S. (2021). "Parental Empathy, Aggressive Parenting, and Child Adjustment in a Noncustodial High-risk Sample". *Journal of interpersonal violence*, 36(19-20), NP10371-NP10392. <https://doi.org/10.1177/0886260519870165>
- Crouch, J. L., Skowronski, J. J., Davila, A. L., & Milner, J. S. (2022). "Do High-risk Parents Use more Aggression During Competitive Play with Children?". *Journal of interpersonal violence*, 37(9-10), NP7707-NP7728. <https://doi.org/10.1177/0886260520969246>
- Dong, S., Dong, Q., & Chen, H. (2022). "Mothers' Parenting Stress, Depression, Marital Conflict, and Marital Satisfaction: The Moderating Effect of Fathers' Empathy Tendency". *Journal of affective disorders*, 299, 682-690. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.12.079>
- Fields, C., Keller, P. S., & El-Sheikh, M. (2025). "Associations between Parent and Child Antisocial Behavior: Aggression in Family Relationships as a Mechanism of Risk". *Journal of Personality and Individual Differences*, 238, 113077. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2025.113077>
- He, H. Y., Yu, M., Ning, M., Cui, X. C., Jia, L. Y., Li, R. Y., & Wan, Y. H. (2023). "The Role of Mother-Child Relationship in the Association between Maternal Parenting Stress and Emotional and Behavioral Problems in Preschool Children". *Zhongguo dang dai er ke*

- za zhi= *Chinese journal of contemporary pediatrics*, 25(4), 394-400. 10.7499/j.issn.1008-8830.2210053
- Helton, J. J., Jackson, D. B., Boutwell, B. B., & Vaughn, M. G. (2019). "Household Food Insecurity and Parent-to-Child Aggression". *Child maltreatment*, 24(2), 213-221. 10.1177/1077559518819141
- Heilmann, A., Mehay, A., Watt, R. G., Kelly, Y., Durrant, J. E., van Turnhout, J., & Gershoff, E. T. (2021). "Physical Punishment and Child Outcomes: a Narrative Review of Prospective Studies". *The Lancet*, 398(10297), 355-364. 10.1016/S0140-6736(21)00582-1
- Huang, C. Y., Shen, A. C. T., Li, X., & Feng, J. Y. (2024). "Happy Parents, Happy Kids: Marital Happiness, Parenting Styles, and Children's Behavioral Outcomes in Chinese Societies". *Family Relations*, 73(3), 1763-1780. <https://doi.org/10.1111/fare.12997>
- Jia-Yuan, Z., Yubin, C., Linghui, Z., Yuqiu, Z., & Xining, L. (2025). "Parental Burnout and Parent-Child Relationship: the Role of Harsh Parenting in Couples". *Psychology, Health & Medicine*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/13548506.2025.2450547>
- Lansford, J. E. (2022). Parents' Aggression Toward Children and Children's Own Aggression. In *Parenting Across Cultures: Childrearing, Motherhood and Fatherhood in Non-Western Cultures* (pp. 307-320). Cham: Springer International Publishing. 10.1007/978-94-007-7503-9_33
- Liu, S., Wu, P., Han, X., Wang, M., Kan, Y., Qin, K., & Lan, J. (2024). "Mom, Dad, Put down your Phone and Talk to Me: How Parental Phubbing Influences Problematic Internet Use among Adolescents". *BMC psychology*, 12(1), 125. 10.1186/s40359-024-01620-0
- Mahoney, A., Donnelly, W. O., Boxer, P., & Lewis, T. (2003). "Marital and Severe Parent-to-Adolescent Physical Aggression in Clinic-referred Families: Mother and Adolescent Reports on Co-Occurrence and Links to Child Behavior Problems". *Journal of Family Psychology*, 17(1), 3-19. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.17.1.3>
- McRae, E. M., Stoppelbein, L., O'Kelley, S. E., Fite, P., & Smith, S. B. (2021). "An Examination of Post-Traumatic Stress Symptoms and Aggression among Children with a History of Adverse Childhood Experiences". *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 43(3), 657-670. <https://doi.org/10.1007/s10862-021-09884-1>
- Meter, D. J., Ehrenreich, S. E., & Underwood, M. K. (2019). "Relations between Parent Psychological Control and Parent and Adolescent Social Aggression". *Journal of Child and Family Studies*, 28, 140-151. 10.1007/s10826-018-1240-z
- Min, Z. H. U., Jinhong, Z. H. A., Liyuan, J. I. A., Ruoyu, L. I., Min, Y. U., Haiyan, H. E., & Yuhui, W. A. N. (2024). "Effect of Maternal Emotional Symptoms on Emotional and Behavioral Problems in Preschool Children". *中国学校卫生*, 45(7), 993-997. 10.16835/j.cnki.1000-9817.2024226
- Moed, A. (2024). "An Emotion- Focused Extension of Coercion Theory: Emerging Evidence and Conceptualizations for Parental Experienced Emotion as a Mechanism of Reinforcement in Coercive Parent-Child Interactions". *Child Development Perspectives*, 18(2), 82-87. <https://doi.org/10.1111/cdep.12497>
- Morgan, C. H., Rodriguez, C. M., Pu, D. F., & Elkins, Z. O. (2025). "Approval of Parent-Child Aggression as a Mediator of Intergenerational Child Abuse Risk: An Evaluation of Racial Differences". *Journal of Family Violence*, 1-13. 10.1007/s10896-024-00799-5
- Qiao, T., Wang, L., Chang, J., Huang, X., Wang, X., & Ye, P. (2024). "The Effect of Paternal Co-Parenting on Preschool Children's Problem Behaviors: The Chain-Mediating Role

- of Maternal Parenting Burnout and Psychological Aggression". *Psychology research and behavior management*, 187-200. 10.2147/PRBM.S451878
- Riina, E. M., Martin, A., & Brooks-Gunn, J. (2014). "Parent-to-Child Physical Aggression, Neighborhood Cohesion, and Development of Children's Internalizing and Externalizing". *Journal of applied developmental psychology*, 35(6), 468-477. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.04.005>
- Rodriguez, C. M., & Silvia, P. J. (2022). "Spotlight on Maternal Perceptions of Child Behavior: A Daily Diary Study with Child Welfare-Involved Mothers". *Behavioral Sciences*, 12(2), 44. <https://doi.org/10.3390/bs12020044>
- Rueda, H. A., Ward, K. P., & Hoffman, S. (2024). "Parent Physical and Psychological Aggression and Youth Dating Violence: a Latent Class Analysis Approach". *Journal of interpersonal violence*, 39(11-12), 2460-2486. 10.1177/08862605231218224
- Sandu, A. (2018). Constructionist grounded theory-GT. Conceptual and methodological clarifications. *LOGOS, UNIVERSALITY, MENTALITY, EDUCATION, NOVELTY. Section: Economical and Administrative Sciences*, 3(1), 73-100. <https://doi.org/10.18662/lumeneas/06>
- Seon, J. (2024). "The Influence of Informal Social Control on Psychological Aggression Against Children in Asian American Families". *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development*, 21(4), 517-531. <https://doi.org/10.1080/26904586.2023.2285013>
- Slep, A. M. S., Rhoades, K. A., Lorber, M. F., & Heyman, R. E. (2024). "Glimpsing The Iceberg: Parent-Child Physical Aggression and Abuse". *Child maltreatment*, 29(2), 219-232. <https://doi.org/10.1177/10775595221112921>
- Swit, C. S., Harty, S. C., & Pascoe, S. (2024). "Relational and Physical Aggression in Preschool- Age Children: Associations with Teacher, Parent, Sibling, and Peer Relationship Quality". *Aggressive Behavior*, 50(1), Article e22115. <https://doi.org/10.1002/ab.22115>
- Shin, S. H., Tomlinson, C. A., Nelson-Hence, D., & Ksinan Jiskrova, G. (2022). "Understanding The Intergenerational Cycle of Trauma and Violence: Maternal Adverse Childhood Experiences and Parent-to-Child Aggression Risk". *Journal of interpersonal violence*, 38(5-6), 4998-5018. <https://doi.org/10.1177/08862605221120884>
- Tian, X., Fan, Q., Zhao, Y., & Zhu, W. (2025). "The Relation between Adverse Experiences and Proactive Aggression: The Moderating Role of Emotional Sensitivity". *Personality and Individual Differences*, 233, 112944. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2024.112944>
- Wang, J., Liu, R. D., & Lin, J. (2025). "The Effect of Parental Psychological Flexibility on Children's Behavioral Problems: A Moderated Mediation Model". *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 19(1), 8. 10.1186/s13034-025-00863-y
- Wang, W., & Li, M. (2023). "Daily Work Stress and Parent-to-Child Aggression: Moderation of Grandparent Coresidence". *Chinese Sociological Review*, 55(3), 277-296. <https://doi.org/10.1080/21620555.2023.2165060>
- Ward, K. P., Grogan- Kaylor, A. C., Ma, J., Pace, G. T., Lee, S. J., & Davis- Kean, P. E. (2025). "Interactions of Gender Inequality and Parental Discipline Predicting Child Aggression in Low- and Middle- Income Countries". *Child development*, 96(1), 7-20. <https://doi.org/10.1111/cdev.14152>
- Wu, J., Ruoyu, L., Zha, J., Zhou, Y., Cheng, Y., Huang, Y., ... & Wan, Y. (2025). "Network Analysis Links Preschool Children's Emotional and Behavioral Problems with the

- Mother-Child Relationship and Early Life Adversity". Available at SSRN 5124508.10.2139/ssrn.5124508
- Xu, X., Wu, Y., Xu, Y., Ding, M., Zhou, S., & Long, S. (2024). "The Role of Parent-Child Attachment, Hostile Attribution Bias in Aggression: A Meta-Analytic Review". *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(3), 2334-2347. <https://doi.org/10.1177/15248380231210920>
- Zhang, P., & Wang, X. (2025). "The Impact of Parental Phubbing on Social Withdrawal in Preschool Children: The Serial Mediating Roles of Parent-Child Conflict and Negative Emotions". *BMC psychology*, 13(1), 1-9. 10.1186/s40359-025-02363-2
- Zhou, Y., Liu, S., & Xiang, Y. (2025). "Effects Of Parents' Childhood Maltreatment On Children's Depression And Anxiety: Mechanisms Of Inter-Generational Effect". *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/10926771.2025.2460014>
- Zimmer-Gembeck, M. J., Rudolph, J., Kerin, J., & Bohadana-Brown, G. (2022). "Parent Emotional Regulation: A Meta-Analytic Review of its Association with Parenting and Child Adjustment". *International Journal of Behavioral Development*, 46(1), 63-82. <https://doi.org/10.1177/01650254211051086>
- Zuravin, S. J. (1989). "Severity of Maternal Depression and Three Types of Mother- to- Child Aggression". *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(3), 377-389. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb01673.x>

